

Karszt- és Barlangkutató TÁJÉKOZTATÓ

1971

3

Belső használatra!

Kiadja: A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
Budapest, VI., Gorkij fasor 46-48.

Felelős szerkesztők: Dr. Dénes György és Székely Kinga

Készült 600 példányban
4146/71-oj/MTESZ HNY BUDAPEST

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT KÖRLEVELE

Az elektronikus változatot készítette: Dr. Nyerges Miklós, 2002.

Lapolvasás: Szent Tamás

- 1 -

BARLANGTÉRKÉPÉSZI KIÁLLÍTÁS

Társulatunk Barlangtérképészeti Szakbizottsága kiállítást rendezett az utóbbi évtized magyar barlangtérképészetének válogatott terméséből. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Földrajzi Tanszékén kiállított gazdag anyag hű képet ad arról – az ország minden karsztvidékére kiterjedő – sokoldalú munkáról, amit a magyar barlangkutatók Társulatunk újjászervezése óta végeztek. Még azokat is meglepte a kiállított értékes és színvonalas térképanyag, akik tájékozottak voltak az elmúlt évek barlangkutató munkájáról.

A jól sikerült kiállítást április 27-én délután népes közönség előtt nyitotta meg dr. Láng Sándor professzor, Társulatunk elnöke, rámutatva arra, hogy ez a kiállítás is azt bizonyítja, hogy mennyi alig ismert és kiaknázatlan érték búvik meg hazánkban. A kiállított nagyszerű anyag éppen az ilyen értékekre és az ezekkel kapcsolatos feladatokra hívja fel a figyelmet.

- 2 -

A kiállítást, amely Horváth János, a Barlangtérképészeti Szakbizottság vezetőjének és lelkes munkatársainak fáradságot nem ismerő munkáját dicséri, eredetileg egy hétre terveztük, de a Földrajzi Tanszék vezetőinek kérésére május 12-ig nyitva tartottuk, hogy a tanszék külföldi szakember vendégei is megtekinthessék.

A kiállítás sikerét jellemzi, hogy a bel- és külföldi szakemberek egyaránt elismeréssel adóztak, a szegedi József Attila Tudományegyetem Földrajzi Tanszékének kérésére pedig az anyagot rendelkezésükre bocsájtottuk, és azt a szegedi egyetemen is nagy sikerrel állították ki.

Többek javaslatára Társulatunk azt tervezi, hogy a jól sikerült barlangtérképészeti kiállítás anyagát ez év augusztusában a Nemzetközi Földrajzi Unió Magyarországon megrendezésre kerülő Európai Regionális Konferencián, illetve Karszt-morfogenetikai Szimpóziumán résztvevő tekintélyes nemzetközi szakember gárdának is bemutatja.

Elismerés és köszönet illeti fáradhatatlan barlangkutatóinkat, akik a kiállított pompás térképeket készítették, valamint Társulatunk Barlangtérképészeti Szakbizottságát a nagyszerű kiállítás sok munkát igénylő megszervezéséért.

Dr. Dénes György

A Társulat Elnöksége 1971. május 20-i ülésén kiadványaink nyomdaköltségének emelkedésével és az ebből adódó pénzügyi problémák megoldásával foglalkozott. A közgyűlés határozata alapján a választmány elé terjesztendő javaslatot dolgozott ki a társulati tagdíj megállapítása ügyében. Az Elnökség foglalkozott a barlangkutatói engedélykérelmek ügyével és a budai idegenforgalmi barlangok helyzetével.

- 3 -

A Társulat Műszaki Bizottsága 1971. május 4-én, 11-én és 18-án előadássorozatot tartott.

Előadó: Szenthe István

Tárgy: Biztonságtechnikai ismeretek

Az előadó ismertette a barlangban használatos fontosabb technikai felszerelési tárgyakat, azok műszaki jellemzőit, használatát és a használatukban rejlő veszély lehetőségeit. A technikai felszerelési tárgyak helytelen kezeléséből adódó veszélyek lehetőségeit megtörtént balesetek ismertetésével támasztotta alá. Az előadások leglényegesebb megállapítása az volt, hogy barlangi körülmények között, mind biztosító- mind munkakötélnek csak műszál alapanyagú kötelet szabad használni. Az eddig bekövetkezett barlangi balesetek legtöbbször a nem megfelelő minőségű kötél okozta.

Az előadássorozatot május 25-én gyakorlati foglalkozás követte, ahol az előadásokon ismertetett technikai felszerelési tárgyak használata, a társbiztosítás és a helyes önbiztosítás bemutatására került sor.

A Társulat május 31-én szakmai vitaülést tartott.

Előadó: Szenthe István

Tárgy: Újabb adatok az Alsó-hegy ősföldtani képéhez, különös tekintettel a zombolyokra.

Az előadó ismertette a bódvaszilasi Alsó-hegy néhány zomboly- és töbrökítőltésből kézi fúrással kikerült agyagminták 63 μ feletti frakciójának ásványtani vizsgálatát. Az ásványos összetételnek a Bükk-fennsíki miocén-kitöltéshez való hasonlósága alapján sikerült a fennsíkot egykor borított miocén piroklasztikumok jelenlétét igazolni.

A terület zombolyait mint egykor a vízzáró összlet és a mészkőfennsík felszínhatárán kialakult víznyelőket magyarázza az előadó. A zombolyok mai, többnyire töbör peremi helyzetükbe a vízzáró összlet teljes leöblítése után, a töbörfenéknek a peremekhez képest gyorsabb lepusztulásával kerültek.

A Társulat Barlangklimatológiai Szakbizottsága

1971. június 3-án szakmai vitaülést tartott.

Előadó: Walkowszky Attila

Tárgy: Mikroklíma mérések a Vecsembükki-zombolyban

Az előadás a zombolyban végzett eddigi hőmérséklet-, nedvesség- és légáramlás-méréseket foglalta össze. A hőmérséklet és a nedvesség-gradiens a felszíni időjárástól függ.

A hőmérsékleti profil a zombolyban derült időben, nyáron nagyjából három részre tagolható. A felszín közelében erős hőmérséklet csökkenés tapasztalható, ami zavartalan körülmények között ugrásszerű átmenetet is képezhet. Mélyebb részeken kisebb a hőmérsékleti gradiens, majd a felszíntől kb. 80 m-re előjelet változtat, azaz hőmérséklet emelkedés mérhető.

A nedvesség már a felszínhez közeli szakaszon eléri a 90-100% közötti értéket és a mélység növekedésével lényegesen nem változik.

Borult, esős időben közel izotermikus a hőmérsékleti rétegződés és a nedvesség gradiens nulla.

A zombolyban tavasztól ősziig átlagosan 50 (m.min⁻¹) lefelé irányuló légáramlás mérhető, ugyanebben az időszakban a zomboly más részében erőteljes felfelé irányuló légáramlás tapasztalható.

Társulatunk Miskolci Osztálya, 1971. február 24-én
a MTESZ miskolci székházában előadó ülést rendezett.

Előadó: Dr. Dénes György

Tárgy: A Tornai-Alsó-hegy vízföldtani kutatásának eddigi eredményei.

Az előadó felvázolta az Alsó-hegy litológiai képét és ismertette az eddig végzett vízfestések eredményeit, a felderített karszthidrográfiai összefüggéseket. Térképeken és ábrákon szemléltette a földtani viszonyoknak a karszt-hidrográfiai rendszerek kialakulásában játszott meghatározó szerepét. Foglalkozott az Alsó-hegy markáns karsztjelenségeinek kifejlődési folyamatával és a karsztvízszint domborzatának valószínű alakulásával.

A régészeti emlékek védelméről

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1963. évi 9. sz. törvényerejű rendelete gondoskodik a muzeális emlékek védelméről. A törvényben külön hangsúlyt kap a régészeti leletek védelme, amelyből az alábbiakra hívjuk fel a figyelmet.

16. §. 2. bek. Ásatást csak a művelődésügyi miniszternek a Magyar Tudományos Akadémiának – műemlék feltárását illetően az építésügyi miniszterrel egyetértésben adott – engedélye alapján szabad végezni.

17. §. 1. bek. Ha ásatás esetén kívül földmunka, vagy más ok (pl. barlangkutató) következtében a föld felszíne alatt rejlő muzeális tárgy kerül elő, ezt a felfedező – földmunka esetén a munka felelős vezetője – köteles 24 óra alatt a megyei múzeumnak, vagy az erre kijelölt országos múzeumnak (Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, VIII., Múzeum krt. 14-16. Tel.: 134-466.) bejelenteni. A múzeum intézkedéséig a lelőhelyet érintetlenül kell hagyni, illetőleg az ott folyó munkálatokat fel kell függeszteni. Ha a bejelentéstől számított 8 nap alatt a bejelentés alapján intézkedés nem történik, a munkálatokat folytatni lehet. A munkálatok folytatását azonban a megyei, illetőleg a Magyar Nemzeti Múzeumnak haladéktalanul be kell jelenteni.

20. § 1. bek. Szabálysértést követ el és 3000 Ft-ig terjedő bírsággal sújtható, aki f) a föld színe alatt rejlő muzeális tárgy engedélyezett ásatáson kívüli felfedezése esetén a bejelentési kötelezettségének nem tesz eleget, vagy a lelőhelyen folytatott munkálatok felfüggesztését elmulasztja.

A barlangkutatók munkájuk során gyakran találkoznak a letűnt társadalmak régészeti emlékeivel, és előfordul, hogy nem látják szükségesnek a törvényerejű rendeletben előírt bejelentést, mivel a leletet jelentéktelennek tartják. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy nemcsak az őskor emberének környezetéből származó állatmaradványok bejelentése kötelező, hanem minden régészeti anyag és jelenség (cserép, tüzelésnyomok, eszközök, stb.) bejelentése is, mivel a barlangok a későbbi történeti korokban is szállást adtak az embernek.

- 7 -

Előfordul, hogy a barlangkutatók során felszínre került régészeti leleteket feltárják, a lelőhelyéről kiemelik, összegyűjtik és csak azután teszik meg a bejelentést, ha érdemesnek ítélik. E tevékenységgel a leletanyagot kiszakítják környezetéből, lehetetlenné teszik az összefüggések vizsgálatát és ezzel jóvátehetetlenné teszik az összefüggések vizsgálatát és ezzel jóvátehetetlen kárt okoznak a tudománynak. Ezért hangsúlyozza a törvény végrehajtási utasítása, illetve a 2/1965. /I. 8. M. M. számú rendelet, hogy „a lelőhelyen, folyó munkákat fel kell függeszteni és gondoskodni kell arról, hogy a lelet és környezete a szakértő vizsgálatig a további kutatások lehetővé tétele érdekében érintetlenül, a megtalálás időpontjának megfelelő állapotban maradjon.”

A barlangkutatók a magyar régészettudománynak eddig is sok segítséget adtak. Kérjük, hogy a talált leletek azonnali bejelentésével továbbra is segítsék a tudományos kutatást és a régészeti emlékek védelmét.

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM

Könyvismertetés

Orbán Ferenc: A kockázat napjai
Dacia Könyvkiadó Kolozsvár 1970. á. 10. -Ft.

1968. május 1-jén a Kolozsvári Amatőr Barlangkutatók köre expedíciót indított az akkor 14 km hosszú Szelek-barlangjának további feltárására.

A barlangkutatóban járattan szerző a természetet csodáló laikus szemével írja le az expedíció történetét. Leírást ad az előkészületekről, a résztvevők egyéni felkészüléséről, egy jól összeszokott és lelkes kollektíva összetartásáról, bajtársi önfeláldozásáról és a felfedezés lázas örömeiről.

Bár a szerző nem tud szakszerű leírást adni az eseményekről, könyve mégis mindvégig érdekes, izgalmas olvasmány.

Csernavölgyi László

KÜLFÖLDI BIBLIOGRÁFIAI FIGYELŐ III. rész

A jelen összeállításban a [II. részben már](#) felsorolt speleológiai kiadványokból a jelentősebb bioszpeológiai, gyakorlati és regionális speleológiai cikkeket soroljuk fel:

BIOSZPEOLÓGIA

Delamare-Deboutteville, C., Juberhie, C.: Activités récentes du Laboratoire Souterrain du C. N. R. S. (1968-1969). (A C. N. R. S. föld alatti laboratóriumának tevékenysége 1968- 1969-ben.) – Spelunca. Tom. 10. 1970. No. 1. pp. 31–34.

Mayer, A., Wirth, J.: Über Fledermausbeobachtungen in österreichischen Höhlen im Jahre 1969. (Denevérmegfigyelések az osztrák barlangokban 1969. évben.) – Die Höhle, Vol. 21. 1970, No. 3. pp. 134–138.

Sket, B.: Surprising novelties of the cave fauna in Bosanska Krajina. (Meglepő újdonságok a Bos. Krajina barlangfaunájában.) – Naše Jame, 11. 1969. Ljubljana, 1970. pp. 93–100.

Torii, H. S.: Die Tierwelt einiger künstlicher Hohlräume in den Präfekturen Kanagawa und Shizuoka (Japan). (Kanagawa és Shizuoka prefektúrák néhány mesterséges üregének állatvilág.) – Die Höhle, Vol. 21. 1970. No. 3. pp. 139–142.

GYAKORLATI SZPELEOLÓGIA

Claria, J. P., Petit, J. P.: Expédition étang de Lers 1968 de la Cordée Spéléologique Languedoc. (A Cordée Spéléologique du Languedoc 1968. évi expedíciója a 726 m mély Georges-zombolyban.) – Spelunca. Tom. 10. 1970. No. 1. pp. 12–27.

- 10 -

Fabre, G.: Technique de pompage d' émergences karstiques du bas Languedoc Oriental. (Karsztforrások szivattyúzásaának technikája a Keleti Languedoc alján.) – Spelunca, Tom. 10. 1970. No. 1. pp. 5–11.

Grobelšek, E., Gospodarič, R.: The stalactite from the Mezica Mine. (Sztalaktit a Mezica bányából.) – Naše Jame, 11. 1969. Ljubljana, 1970. pp. 89–92.

Piaget, S.: Le spéléologue et le cinéma 8 mm. (A barlangkutató és a 8 mm-es filmezés.) – Stalactite, 1970. Vol. 20. No. 1., Neuchatel, pp. 16–20.

Polli, S.: Meteorologia ipogea nella grotta „C Doria” del Carso di Trieste Quinquennio 1963-1967. (Meteorológiai megfigyelések a Trieszti Karszt „C Doria” barlangjában.) – Atti e Memorie della Comm. Grotte „E. Boegan”, 1969. Vol. 9. Trieste, 1970. pp. 87–98.

Sedmak, D., Melato, M.: Introduzione allo studio della psicologia della Grotta; considerazioni sulle motivazioni dello speleologo. (Bevezetés a barlangi pszichológiába, megjegyzések a barlangkutatók motivációjáról.) – Atti e Memorie della Comm. Grotte „E. Boegan”, 1969. Vol. 9. Trieste, 1970. pp. 135–144.

REGIONÁLIS SZPELEOLÓGIA

Andreolotti, S.: Osservazione e descrizione di alcuni depositi di riempimento alluvionali in cavita e paleocavita del Carso Triestiano e Istriano. (Alluviális kitöltések vizsgálata és leírása a Trieszti és az Isztriai karszt jelenkori és ősdolináiból.) – Atti e Memorie della Comm. Grotte „E. Boegan”, 1969. Vol. 9., Trieste, 1970. pp. 77–86.

- 11 -

Belloni, S.: Alcune osservazioni sulle acque e sui depositi al fondo delle „vaschette di corrosione” (kamenitza) della localita Borgo Grotta Gigante (Carso Triestiano). (Korróziós karszt-tálacska aljáról származó vizek és lerakódások néhány vizsgálata a borgoi Grotta Giganténál, Trieszti Karszt.) – Atti e Memorie della Comm. Grotte „E. Boegan” 1969. Vol. 9. Trieste, 1970. pp. 33–62.

Habič, P.: Die Arbeitsgebiete der Höhlenforschergruppen in Slowenien. (A szlovéniai barlangkutató csoportok munkaterülete.) – Naše Jame, 10. 1968. Ljubljana, 1969. No. 1-2. pp. 83–92.

Habič, P.: The underground stream of Javorniki and the water supply of Postojna. (A javorniki föld alatti folyó és Postojna vízellátása.) – Naše Jame, 10. 1968. Ljubljana, 1969. No. 1-2. pp. 47–60.

Jennings, J. N.: Small cavities in the Nullarbor Plain. (Review). (Kis barlangüregek a Nullarbor Fennsíkon.) – *Helictite, J. of Australasian Cave Res.* Vol. 8., 1970. No. 2. pp. 43–47.

Kempe, St., Seeger, M., Vladi, F.: Höhlen auf Bornholm. (Bornholm barlangjai) – *Mitt. Verb. Deutsch. Höhlen- u. Karstforscher.* Vol. 16. 1970. No. 3-4. pp. 49–53.

Novak, D.: Hidrogeological Characteristics of Middle Dolenjsko. (Dolenjsko középső részének hidrogeológiai sajátosságai.) – *Naše Jame*, 11. 1969. pp. 17–24.

Ollier, C. D., Holdsworth, D. K.: Some caves of Kitava, Trobriand Islands, Papua. (Néhány kitavai barlang, Trobriand-szk., Papua.) – *Helictite, J. of Australasian Cave Res.* Vol. 8. 1970. No. 2. pp. 29–38.

Tell, L.: Grotto I Finland. (Finnország barlangjai.) – *Grotto*, 1970. Apr. Nr. 3. pp. 1, 4–5.

– Aboriginal cave paintings and rock markings at Ingaladdi Rock Shelter, Willeroo, Northern Territory of Australia. (abstract). (Ősi barlangi festmények és

- 12 -

sziklarajzok Ausztrália Északi Territóriumából.) – *Helictite, J. of Australasian Cave Res.* Vol. 8., 1970. No. 2. pp. 48.

Összeállította:
Dr. Balázs Dénes